

Tweede Nationaal Actieplan Bedrijven en Mensenrechten

Vlaamse bijdrage

Inhoud

A. Internationale context.....	2
B. Totstandkoming van het tweede Nationaal Actieplan.....	3
C. Acties	4
1) Opbouwend meewerken aan een Europees en internationaal kader inzake ondernemen en mensenrechten	4
2) Verder inzetten op sensibilisering.....	6
3) Op sociaal verantwoorde wijze overheidsopdrachten gunnen	7
4) Convenantenwerking	9
5) Geen ernstige afbreuk doen aan milieudoelstellingen (do no significant harm-vereiste).....	9
6) Due diligence bij de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie, militair materiaal, ordehandhavingsmateriaal en producten voor tweeërlei gebruik.....	10
7) Respect voor duurzaamheid en mensenrechten in het Vlaamse handelsbeleid.....	11

A. Internationale context

Reeds sinds enige tijd wordt er in internationale fora gewerkt rond het thema 'bedrijven en mensenrechten', onder meer binnen de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (UNHRC).

In 2011 nam de OESO richtsnoeren aan rond Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) met aanbevelingen om multinationals aan te sporen om schendingen van mensenrechten te voorkomen in hun activiteiten¹. 49 landen waaronder België hebben die richtlijnen aangenomen en beloven daarmee de naleving ervan door hun ondernemingen te bevorderen en te controleren. De nagestreefde doelstellingen van de richtlijnen zijn onder meer om i) ervoor te zorgen dat multinationale ondernemingen hun activiteiten op een duurzame en verantwoorde manier uitoefenen, ii) het wederzijdse vertrouwen tussen ondernemingen en de samenleving waarin ze actief zijn te versterken en iii) de bijdrage van multinationale ondernemingen aan duurzame ontwikkeling en welzijn verhogen. Ook de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties keurde op 17 juni 2011 unaniem resolutie 17/4² de Richtsnoeren inzake Bedrijven en Mensenrechten (beter bekend als de UN Guiding Principles on Business and Human Rights, hierna de UNGPs) goed. De UNGPs bevatten 31 richtsnoeren inzake bedrijfsleven en mensenrechten voor staten en bedrijven volgens het '*protect, respect and remedy*' beleidskader³. In dit kader heeft de staat de verplichting om personen te beschermen tegen mensenrechtenschendingen en te voorzien in effectieve remediëring wanneer hun rechten geschonden worden, terwijl ondernemingen de verantwoordelijkheid hebben om mensenrechten te respecteren.

De UNGPs zijn een mijlpaal op vlak van de bescherming van mensenrechten, aangezien ze de eerste mondiale standaard aanboden om het risico of de negatieve gevolgen van de activiteiten van ondernemingen voor mensenrechten aan te pakken en te vermijden. Ze verwijzen daarbij uitdrukkelijk naar het Handvest van de VN inzake mensenrechten⁴ en de Verklaring van de IAO inzake fundamentele beginselen en rechten op het werk⁵. De UNGPs zijn niet bindend, maar zetten VN-lidstaten ertoe aan ze op te nemen in hun wetgeving, hun beleid en hun praktijken, rekening houdend met de eigen nationale realiteit en behoeften.

Om dit in de praktijk te brengen, worden landen gevraagd om een Nationaal Actieplan (NAP) op te maken. In dit NAP moeten landen aangeven welke acties ze zullen nemen om de UNGPs te realiseren. Niet alleen de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties vraagt lidstaten om een nationaal actieplan op te maken, ook de Raad van de Europese Unie nam conclusies aan waar ze lidstaten opriepen nationale actieplannen uit te werken⁶. Daarnaast spoorde ook de Raad van Europa lidstaten aan om werk te maken van een NAP in 2016⁷.

¹ OESO [richtsnoeren](#) aan rond Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

² [Resolutie 17/4](#) - Human rights and transnational corporations and other business enterprises; Human Rights Council; 6/7/2011.

³ UN Guiding [Principles](#) on Business and Human Rights, Human Rights Council; 2011.

⁴ [VN Handvest](#)

⁵ [Verklaring](#) van de IAO inzake fundamentele beginselen en rechten op het werk

⁶ [Conclusions](#) on Business and Human Rights, Council of the European Union; 20/06/2016.

⁷ Recommendation [CM/Rec\(2016\)3](#) of the Committee of Ministers to member States on human rights and business; Raad van Europa; 2/03/2016.

B. Totstandkoming van het tweede Nationaal Actieplan

In juni 2017 namen de verschillende bevoegde regeringen in ons land het eerste Nationaal Actieplan aan ter uitvoering van de UNGPs⁸. De toenmalige Vlaamse Regering deed daartoe een bijdrage die op 27 januari 2017 werd meegedeeld aan de Vlaamse Regering⁹.

In het actieplan werden acties opgenomen op vlak van het sensibiliseren van (internationaal actieve) ondernemingen en organisaties, zoals i) het uitwerken van een toolkit en brochures, ii) het formuleren van aanbevelingen omtrent remediëring en toegang tot rechtsherstel, iii) het integreren van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) in de activiteiten van ontwikkelingssamenwerking, iv) het schenken van aandacht aan MVO bij overheidsopdrachten en bij vrijhandelsakkoorden, en dergelijke meer.

Bij de opmaak van het eerste NAP in 2017 besliste men tevens om dit plan drie jaar later te evalueren. In 2020 startten onderzoekers van het HIVA-instituut (KU Leuven) in samenwerking met de The Law and Development Research Group (Universiteit Antwerpen) en de IPIS Research Group daarom met een evaluatie, genaamd de National Baseline Assessment (NBA). De NBA brengt de vooruitgang in kaart die de Belgische autoriteiten en bedrijven hebben geboekt sinds de lancering van het eerste Nationaal Actieplan Bedrijven en Mensenrechten. Het eindrapport is gebaseerd op een uitgebreid proces van gegevensverzameling en evaluatie van de 31 richtlijnen van de Verenigde Naties inzake bedrijven en mensenrechten (UNGPs)¹⁰.

In maart 2021 werd beslist om over te gaan tot de opmaak van een tweede Nationaal Actieplan Bedrijven en Mensenrechten. De Werkgroep 'Maatschappelijke Verantwoordelijkheid' binnen de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO) van het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (het FIDO) kreeg daartoe de opdracht. In deze werkgroep zetelen vertegenwoordigers van de betrokken federale en gewestelijke overheden. Deze werkgroep sprak af dat elke entiteit voor wat zijn bevoegdheden betreft een bijdrage zal leveren. Die verschillende insteken zullen vervolgens gebundeld worden.

In het voorjaar van 2022 werd een stakeholderbevraging georganiseerd. Stakeholders werden uitgenodigd om deel te nemen aan de online enquête om hun concrete suggesties en aandachtspunten te bezorgen.

⁸ Belgisch Nationaal [Actieplan](#) Bedrijven en Mensenrechten, juni 2017.

⁹ VR 2017 2701 MED.0030_4

¹⁰ Finaal [rapport](#) National Baseline Assessment.

C. Acties

Omwille van het belang dat Vlaanderen hecht aan mensenrechten en waardig werk, zet de Vlaamse Overheid reeds sinds lange tijd in op internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). In het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 werd daartoe de ambitie opgenomen, om *‘opbouwend mee te werken aan de ontwikkeling van een Europees en internationaal kader inzake ondernemen en mensenrechten. Samen met FIT, en met de andere betrokken agentschappen en departementen, zet de Vlaamse Regering bedrijven ertoe aan om de mensenrechten te eerbiedigen en in te zetten op internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen of iMVO. Ook waardig werk in internationale productie- en distributieketens is daarbij een belangrijk aandachtspunt*¹¹.

Sinds de publicatie van het Nationaal Actieplan Bedrijven en Mensenrechten in juni 2017 werden vele stappen gezet. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de huidige en toekomstige activiteiten op Vlaams niveau.

- 1) Opbouwend meewerken aan een Europees en internationaal kader inzake ondernemen en mensenrechten

Europees niveau

Op Europees vlak publiceerde de EU Commissie op 23 februari jongstleden het langverwachte voorstel tot richtlijn inzake Sustainable Corporate Governance (SCG)¹². De Raad en het Europees Parlement buigen zich nu verder op deze ontwerp tekst. De Europese Commissie heeft de ambitie deze richtlijn te finaliseren vóór de EU verkiezingen van 2024. Deze regels zullen een zorgvuldigheidsplicht invoeren op Europees niveau (een due diligence plicht in het Engels). Hiermee zal men bedrijven vragen om schendingen van mensenrechten, waaronder arbeidsrechten en milieurechten te identificeren, te voorkomen, te beperken of er verantwoording voor af te leggen.

De Vlaamse Regering steunt de opzet van dit Sustainable Corporate Governance initiatief. De Vlaamse regering vindt het belangrijk om rechtszekerheid voor bedrijven te creëren en om een gelijk speelveld uit te rollen. Dit veronderstelt dat de nieuwe regels duidelijk zijn en geen ruimte laten voor interpretatie.

Vlaanderen steunt actie op het multilaterale niveau en op het Europese niveau, in plaats van op niveau van de individuele lidstaten. Wat geldt voor Europese ondernemingen moet ook, en evenzeer, gelden voor niet-Europese ondernemingen die op de Europese markt actief zijn. Vlaanderen vindt het positief dat het Europees voorstel verder bouwt op de reeds bestaande internationale richtlijnen, zoals de UNGPs en de OESO richtlijnen.

Proportionaliteit en evenredigheid is van groot belang. Ondernemingen kunnen slechts verplicht worden tot inspanningen om schade te vermijden, niet tot het bereiken van resultaten in situaties die ze zelf niet volledig onder controle hebben. Ondernemingen mogen niet onderworpen worden aan verplichtingen waaraan zij onmogelijk kunnen voldoen.

¹¹ Vlaams [Regeerakkoord](#) 2019-2024, p.123-124

¹² [Proposal](#) for a Directive on corporate sustainability due diligence and annex, DG Just, 23 februari 2022.

Differentiatie tussen grote bedrijven en kmo's is eveneens belangrijk. Er moet aandacht zijn voor ondersteuning om onder meer KMO's te helpen aan hun verplichtingen te voldoen, en voorzorgsmaatregelen om onder meer ondernemingen buiten het toepassingsgebied te beschermen tegen (onredelijke) impact en cascade-effecten. Daarnaast is het belangrijk dat de administratieve lasten voor bedrijven - en dan zeker voor KMO's - zo beperkt mogelijk blijven.

VN-niveau

In 2014 werd op initiatief van Ecuador en Zuid-Afrika een open ended international working group (IGWG) opgericht binnen de schoot van de Verenigde Naties met als doel een 'wettelijk bindend instrument' uit te werken rond bedrijven en mensenrechten (Legally Binding Instrument of LBI in het Engels). Sindsdien vond elk jaar in oktober een onderhandelingsronde plaats. Belangrijke staten zoals de Verenigde Staten, Canada of individuele lidstaten van de Europese Unie namen hier echter niet aan deel. Ook de Europese dienst voor Extern Optreden (EDEO) heeft tot op heden geen mandaat om in naam van de Europese Unie deel te nemen aan deze onderhandelingen. Vlaanderen volgt deze ontwikkeling op en streeft naar een Europese deelname aan de onderhandelingen, vanwege de noodzaak en het belang van een gelijk speelveld.

Binnen de IAO discussieert men over waardig werk in internationale toeleveringsketens. Het IAO-Bureau publiceerde vorig jaar een gap-analyse. Een tripartiete werkgroep moet op basis van die analyse bouwstenen ontwikkelen voor een strategie om waardig werk in toeleveringsketens te verwezenlijken¹³. Dit zal nadien verder binnen de IAO-bestuursorganen worden besproken. De Vlaamse regering zal hier opbouwend aan meewerken.

Overzicht van de acties rond een Europees en internationaal kader:

1. De Vlaamse Regering werkt opbouwend mee aan de ontwikkeling van een Europees kader rond bedrijven en mensenrechten. Rechtszekerheid, een gelijk speelveld, proportionaliteit, differentiatie tussen grote en kleine bedrijven is daarbij belangrijk, alsook het beperken van administratieve lasten.
2. De Vlaamse Regering (via het departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken (DKBUZA)) volgt de ontwikkeling van een internationaal kader rond bedrijven en mensenrechten binnen de Verenigde Naties op. De Vlaamse regering streeft naar een toekomstige Europese deelname aan de onderhandelingen.
3. De Vlaamse Regering (via DKBUZA) werkt opbouwend mee aan de beleidsdiscussies binnen de IAO inzake waardig werk in internationale toeleveringsketens.

Aanbevelingen¹⁴ waarop de actie betrekking heeft:

Pijler 1: aanbevelingen: 1, 3.

¹³ Gap [Analysis](#) of ILO normative and non-normative measures to ensure decent work in supply chains; ILO; Genève, 2021.

¹⁴ Op basis van het dashboard dat door het FIDO werd opgesteld voor de stakeholderbevraging.

2) Verder inzetten op sensibilisering

De entiteiten Flanders Investment and Trade (FIT) en MVO-Vlaanderen (binnen het departement Werk en Sociale Economie - WSE) sensibiliseren Vlaamse ondernemers over Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) en om mensenrechten te eerbiedigen.

Ze werkten hiervoor reeds een robuuste set aan instrumenten uit in het verleden, en zullen op deze bestaande instrumenten verder bouwen en deze transparant communiceren en ter beschikking stellen.

Uit de National Baseline Assessment kwam naar boven dat er tot nu toe vooral werd ingezet op het uitwerking van de Sustainable Development Goals (SDG's) van de mondiale VN-Agenda 2030 in de bestaande sensibiliseringsinstrumenten.

Daarom zullen binnen de Vlaamse Overheid de bestaande instrumenten worden onderzocht om de UNGPs en de aandacht voor verplichtingen rond gepaste zorgvuldigheid (due diligence) verder door te vertalen. MVO-Vlaanderen en FIT zullen alvast hun huidige activiteiten omtrent IMVO verder zetten, om zo Vlaamse (exporterende) ondernemers verder te sensibiliseren en aan te sporen om op internationaal maatschappelijk verantwoorde wijze te ondernemen.

Daarom zullen FIT en MVO-Vlaanderen volgende activiteiten de komende jaren verderzetten:

- Zowel FIT als WSE zullen blijven sensibiliseren rond IMVO via de nieuwsbrief en de website van MVO-Vlaanderen. FIT publiceerde in 2018 de handleiding 'Making International Business Sustainable - Getting Started with the UN Sustainable Development Goals to Strengthen Your Business Strategy'¹⁵ en zal deze in de toekomst onder de aandacht blijven brengen van Vlaamse ondernemers via infomomenten, webinars en dergelijke meer.
- Zowel FIT als WSE zullen de SustaTool toepassing¹⁶ verder uitrollen en bekendmaken.
- FIT zal blijven inzetten op opleidingen voor de Vlaamse economische vertegenwoordigers (VLEVs) en de Vlaamse Technologieattaché's inzake IMVO en de UNGPs. Bij de jaarlijkse terugkeerdagen zal hier aandacht aan worden besteed.
- FIT zal meerdere informatiesessies per jaar organiseren voor Vlaamse internationale ondernemers om hen te informeren en te sensibiliseren en zal ondernemers blijven toe leiden naar informatie.
- FIT zal blijven bijdragen tot het verankeren van de SDGs in de internationale bedrijfsstrategieën van de Vlaamse internationale ondernemers en de verdere implementatie van duurzaamheidsacties.
- FIT zal aandacht blijven besteden aan IMVO tijdens de jaarlijkse exportbeurs en het evenement voor de uitreiking van de 'Leeuw van de Export'.
- FIT zal aandacht blijven besteden aan IMVO tijdens handelsmissies, onder meer via informatie in de landendossiers.

¹⁵ [Publicatie](#): Verduurzamen van Internationaal Ondernemen; FIT; 2018.

¹⁶ [Landingspagina](#) SustaTool; MVO-Vlaanderen.

Volgende activiteiten staan in de nabije toekomst op til:

- FIT zal de handleiding 'Making international business sustainable' uit 2018 actualiseren in de loop van het jaar 2022 en deze voorstellen in 2023.
- Lancering van de SustaTrade toepassing. Dit is een op maat geschreven tool en actiecatalogus die de Vlaamse internationale ondernemer toelaat internationale risico's te identificeren en aan te pakken die opduiken bij internationaal ondernemen of bij het aangaan van samenwerking in het buitenland. En dat omtrent arbeidsomstandigheden, mensenrechten en het klimaat. FIT en MVO-Vlaanderen zullen de bekendmaking en de sensibilisering van bedrijven op zich nemen door onder meer informatiesessies te organiseren.
- FIT zal de OESO-richtlijnen blijvend onder de aandacht brengen van ondernemingen. Als bedrijven willen deelnemen aan een actie van FIT, worden ze verondersteld kennis te hebben genomen van de OESO-richtlijnen en de daaraan verbonden acties op vlak van due diligence.

Sensibiliseren bij subsidieverlening (VLAIO):

- VLAIO zal via bestaande communicatiekanalen zijn doelpubliek sensibiliseren voor het belang van duurzaamheid, SDGs en (internationaal) maatschappelijke verantwoord ondernemen.
- VLAIO zal zijn personeel verder opleiden over het belang van SDGs, duurzaamheid en IMVO.

Overzicht van de acties rond sensibilisering:

4. FIT en MVO-Vlaanderen zullen Vlaamse ondernemers verder sensibiliseren over IMVO en de UNGPs via webinars, nieuwsbrieven, informatieverstreding op website, tijdens exportbeurs en handelsmissies.

5. FIT zal de handleiding 'Making international business sustainable' uit 2018 actualiseren.

6. FIT zal zijn personeel verder opleiden over duurzaamheid en de UNGPs.

7. FIT en MVO-Vlaanderen zullen de SustaTool verder uitrollen en verder onder de aandacht brengen.

8. FIT en MVO-Vlaanderen zullen de nieuwe SustaTrade toepassing uitrollen en bekendmaken en zo aandacht besteden aan mensenrechten in internationaal ondernemen.

9. FIT zal de OESO-richtlijnen blijvend onder de aandacht brengen van ondernemingen.

10. VLAIO zal zijn doelpubliek sensibiliseren en zijn personeel verder opleiden over het belang van SDG's, duurzaamheid en IMVO.

Aanbevelingen waarop de actie betrekking heeft:

Pijler 1: aanbevelingen: 11, 14, 34, 36, 38, 44, 45, 51, 52, 56, 57, 58.

Pijler 2: aanbevelingen: 1, 3, 4, 5.

Voor VLAIO: Pijler 1: aanbeveling 46

3) Op sociaal verantwoorde wijze overheidsopdrachten gunnen

Vlaanderen wil het goede voorbeeld geven. In toekomstig beleid rond overheidsopdrachten zal bijkomende aandacht besteed worden aan sociaal verantwoorde overheidsopdrachten. Op korte termijn wil de Vlaamse overheid tevens een aantal richtsnoeren en raadgevingen voor overheidsopdrachten ter beschikking stellen aan aanbestedende overheden.

Deze richtsnoeren richten zich onder meer op het creëren van maatschappelijke verantwoordelijkheid doorheen de waardeketen van goederen en diensten die aanbestedende overheid aankopen. De naleving van mensenrechten en fundamentele arbeidsnormen zijn daarbij essentiële elementen.

De richtsnoeren hebben eveneens aandacht voor sociale dumping, risico's op discriminatie, sociale economie en opleidingstrajecten en werkplekieren. Een overzicht van alle belangrijke initiatieven i.v.m. overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid zal weergegeven worden op een centrale website.

Het Facilitair Bedrijf (HFB) zal verschillende acties ondernemen de komende maanden en jaren op vlak van IMVO en bedrijven en mensenrechten met een impact op lange termijn. HFB zal:

- de 'Gids tegen sociale dumping'¹⁷ actualiseren en periodiek up to date houden,
- de non-discriminatieclausule bij overheidsopdrachten actualiseren en periodiek up to date houden, in samenwerking met de Dienst Diversiteitsbeleid en Inter,
- de clausule actualiseren om overheidsopdrachten voor te behouden aan de sociale economie.
- Aansluiten en zich engageren bij het internationale initiatief van Electronics Watch op vlak van ICT-hardware,
- Een engagement aangaan in het nieuw internationaal initiatief van Electronics Watch inzake arbeidsnormen in de waardeketen van lage emissie voertuigen,
- Verder inzetten op het creëren van transparantie en het reduceren van risico's in de waardeketen van risicogoederen. Hiervoor zal HFB de ethische clausule actualiseren en periodiek up to date houden. Deze clausule kan worden opgenomen bij overheidsopdrachten met een hoog risico op mensenrechtenschendingen in de toeleveringsketen (zoals kleding en textiel, ICT-hardware, natuursteen). Bij herwerking van deze ethische clausule zal HFB onder meer aandacht besteden aan de UNGPs en de OESO-richtlijnen en over het algemeen aan het respect voor mensenrechten in de toeleveringsketens,
- In zijn dagdagelijkse werking maatregelen nemen om de portfolio van overheidsopdrachten te screenen op potentiële risico's voor mensenrechtenschendingen. HFB zal ook aankopers ondersteunen om deze risico's te voorkomen of aan te pakken.

Vanaf 2022 zullen de Vlaamse Overheid en de Nederlandse Rijksoverheid daarnaast samenwerken aan het ontwikkelen, actualiseren en publiceren van criteria voor maatschappelijk verantwoordelijke overheidsopdrachten (duurzame overheidsopdrachten), de zogenaamde MVI-criteriatool. Deze samenwerking moet leiden tot grotendeels gelijklopende criteria voor maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten (MVOO). Die criteria worden op een dynamische manier op een webplatform aangeboden en zullen beschikbaar zijn voor alle aankopers in Vlaanderen en Nederland die de wetgeving overheidsopdrachten moeten toepassen. Hiermee maken we duidelijk wat we van aankopers verwachten en creëren we waar mogelijk uniformiteit. Deze samenwerking moet een positieve impact creëren op de implementatie van maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten (MVOO).

Overzicht van de acties rond overheidsopdrachten:

11. HFB zal de gids tegen sociale dumping actualiseren en verspreiden.
12. HFB zal de non-discriminatieclausule actualiseren.
13. HFB zal de clausule actualiseren om overheidsopdrachten voor te behouden aan de sociale economie.

¹⁷ Vlaamse [gids](#) tegen sociale dumping bij overheidsopdrachten, goedgekeurd op het Vlaams Samenwerkingsforum Overheidsopdrachten van 26 oktober 2017.

14. HFB engageert zich in het bestaande initiatief van Electronics Watch over ICT-hardware en zal zich engageren in het nieuwe initiatief van Electronics Watch over mensenrechten in de toeleveringsketen van lage emissie voertuigen.
15. HFB zal de ethische clausules actualiseren, met aandacht voor de UNGPs en de OESO-richtlijnen
16. HFB zal de MVI-criteriatool uitwerken, samen met de Nederlandse Overheid.
17. HFB zal projectwerking en kennisnetwerken (blijven) ondersteunen.
18. HFB zal maatregelen nemen om de portfolio van overheidsopdrachten te screen op potentiële risico's voor mensenrechtenschendingen.

Aanbevelingen waarop de actie betrekking heeft:

Pijler 1: aanbevelingen: 23, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 47, 48.

4) Convenantenwerking

In mei 2019 ondertekenden Vlaamse en Nederlandse organisaties in de natuursteensector het TruStone Initiatief¹⁸.

De Vlaamse overheid is samen met de Nederlandse overheid een actieve partner van het TruStone initiatief. DKBUZA is vertegenwoordigd in de stuurgroep. Dit IMVO-convenant heeft als doel om tot een meer verantwoorde productie en inkoop van natuursteen te komen in Vlaanderen en Nederland. Binnen TruStone hebben sectororganisaties, bedrijven, overheden, ngo's en vakbonden afspraken gemaakt om ervoor te zorgen dat er substantiële verbeteringen worden bereikt in productielanden (vooral dan in Azië, Afrika en Zuid-Amerika) op het gebied van sociale, arbeids- en milieuomstandigheden.

Het is de bedoeling om met de hulp van de Belgische federatie van de natuursteensector (BNSA) meer bedrijven in de natuursteensector te doen aansluiten bij het convenant. DKBUZA zal lokale besturen aanmoedigen zich aan te sluiten bij TruStone.

Overzicht van de acties rond convenanten:

19. DKBUZA zal het TruStone convenant blijven ondersteunen.
20. DKBUZA zal lokale besturen aanmoedigen om aan te sluiten bij TruStone. Met de steun van BNSA zullen ook bedrijven worden aangespoord om toe te treden tot TruStone.

Aanbevelingen waarop de actie betrekking heeft:

Pijler 1: aanbevelingen: 11, 38.

5) Geen ernstige afbreuk doen aan milieudoelstellingen (do no significant harm-vereiste)

Om de economische en sociale gevolgen van de coronacrisis te verzachten, heeft de Europese Unie een herstelfonds 'Next Generation EU'¹⁹ opgericht. Hierin neemt de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht (FHV), een centrale plaats in. De lidstaten hebben Nationale Herstel- en Veerkracht plannen opgemaakt om aanspraak te kunnen maken op de fondsen in het kader van de FHV. Deze plannen moeten bijdragen aan de Europese prioriteiten, waaronder de groene en digitale transitie. Eind april 2021 heeft België haar Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht ingediend bij de Europese Commissie, Vlaanderen heeft hiertoe bijgedragen met investeringen en hervormingen vanuit het

¹⁸ <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/natuursteen>

¹⁹ [Herstelplan voor Europa | Europese Commissie](#)

Vlaams relanceplan 'Vlaamse Veerkracht'²⁰. Voor alle investeringen en hervormingen die een lidstaat wil laten financieren, moet aangetoond worden dat ze geen ernstige afbreuk doen aan het milieu (do no significant harm²¹.) op het vlak van klimaatadaptatie en –mitigatie, biodiversiteit, water, circulaire economie en verontreiniging. Vlaamse projecten die subsidie ontvangen uit de Europese Faciliteit voor Herstel en Veerkracht moeten zodus voldoen aan de voorwaarde van 'do no significant harm'. Dit houdt in dat ze geen ernstige afbreuk mogen doen aan zes verschillende milieudoelstellingen, namelijk 1) klimaatadaptatie, 2) klimaatmitigatie, 3) biodiversiteit, 4) water, 5) pollutie en 6) de circulaire economie.

Alle agentschappen en departementen die uitvoering geven aan maatregelen die opgenomen werden in het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht zullen ervoor zorgen dat de subsidies die zij uitkeren, voldoen aan de 'do no significant harm' verplichting.

Overzicht van de acties rond do no significant harm:

21. Agentschappen die subsidies uitkeren in kader van het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht zullen ervoor zorgen dat subsidieontvangers de 'do no significant harm' verplichting naleven.

Aanbevelingen waarop de actie betrekking heeft:

Pijler 1: aanbevelingen: 45, 46.

6) Due diligence bij de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie, militair materiaal, ordehandhavingsmateriaal en producten voor tweërlei gebruik

Al jarenlang is de dienst Controle Strategische Goederen van de Vlaamse Overheid (dCSG) verantwoordelijk voor het verlenen van vergunningen voor de handel in strategische goederen, in het bijzonder militaire goederen en dual use-goederen. Daarbij zorgt ze ervoor dat die goederen niet op rechtstreekse of onrechtstreekse wijze gebruikt worden bij mensenrechtenschendingen. De dienst staat Vlaamse bedrijven die strategische goederen produceren of verdelen bij om te voldoen aan hun verplichtingen op dit vlak en legt hierbij ook de link met de UNGPs en de noodzaak aan gepaste zorgvuldigheid op vlak van mensenrechten (of human rights due diligence - HRDD).

Concreet ondersteunt de dCSG bedrijven bij het opzetten van een Internal Compliance Programme (ICP). Dat is het geheel van interne bedrijfsmaatregelen die worden genomen zodat de handel conform de regels verloopt. Dergelijk ICP is onder meer verplicht om vergunningen voor militaire goederen te kunnen aanvragen en wordt ook systematisch gecontroleerd. De dCSG ontwikkelde daarvoor verschillende handvaten voor bedrijven, waaronder de zogenaamde ICP-gids²².

Deze gids is geschreven vanuit een pragmatische invalshoek en richt zich in de eerste plaats op de kernelementen om de exportcontroleregelgeving na te leven. Bij de recentste herziening van de gids in 2021 werden ook de due diligence-verplichtingen inzake mensenrechten (zoals de UNGPs) uitdrukkelijk onder de aandacht gebracht. De concrete verwachtingen inzake HRDD liggen immers gedeeltelijk in lijn met de exportcontroleregelgevingen van exporteurs van strategische goederen. En het ICP is dus een goed instrument voor bedrijven om dit in hun interne processen te integreren.

²⁰ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/relanceplan-vlaamse-regering-vlaamse-veerkracht>

²¹ 'Do no significant harm': [landingspagina](#) van de Vlaamse Overheid

²² [ICP-gids](#): Gids voor het interne nalevingsprogramma Controle op de handel in strategische goederen, Dienst Controle Strategische Goederen, departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken, Vlaamse Overheid, 2021.

De gids schetst de voordelen van een ICP en gedegen due diligence voor bedrijven, helpt bedrijven een risicoprofiel op te stellen via leidende vragen en schetst de kernelementen die bedrijven moeten opnemen in hun ICP. Transactiescreening met het oog op due diligence inzake mensenrechten is daarbij erg belangrijk. De gids voorziet ook een checklist en een illustratieve lijst met rode vlaggen.

De ICP-gids helpt bedrijven om aan alle (wettelijke) verwachtingen te voldoen zonder weliswaar een aanpak voor te schrijven - een ICP is maatwerk. Als de stappen uit de gids gevolgd worden, zal een bedrijf logischerwijs wel vlotter in conformiteit zijn met zowel de exportcontrolewetgeving als zijn due-diligence verplichtingen. De dCSG zal in de toekomst deze herwerkte ICP-gids verder uitrollen en zo bedrijven bijstaan in het vervullen van hun verplichtingen bij de handel in strategische goederen. Ze zal deze gids verder bekendmaken via outreach activiteiten en daarbij bijzondere aandacht schenken aan de geïntegreerde due diligence-component. En ze zal due diligence activiteiten van bedrijven in rekening nemen bij de controle van ICP's en bij het toezicht op het gebruik van vergunningen.

Daarnaast komen onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten gericht op offensieve wapensystemen in Vlaanderen niet in aanmerking voor subsidiëring. Projecten die betrekking hebben op onderzoek en ontwikkeling gericht op tweërlei gebruik dat hoofdzakelijk van militaire aard is worden voorgelegd aan een Ethisch en Strategisch Adviescomité bij VLAIO.

Overzicht van de acties bij de controle op de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie, militair materiaal, ordehandhavingsmateriaal en producten voor tweërlei gebruik:

22. De dCSG zal blijven toezien op de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie, militair materiaal, ordehandhavingsmateriaal en producten voor tweërlei gebruik. Hierbij vermijdt ze dat dit soort zaken gebruikt bij mensenrechtenschendingen.

23. De dCSG zal de herwerkte ICP-gids verder uitrollen om bedrijven bij te staan in het vervullen van hun verplichtingen bij de handel in strategische goederen. Ze zal deze gids verder bekendmaken via outreach activiteiten en daarbij bijzondere aandacht schenken aan de geïntegreerde due diligence-component. Ze zal due diligence activiteiten van bedrijven in rekening nemen bij de controle van ICP's en bij het toezicht op het gebruik van vergunningen.

24. VLAIO subsidieert geen projecten gericht op offensieve wapensystemen en weegt subsidies voor dual use-projecten af binnen zijn ethisch en strategische adviescomité.

Aanbevelingen waarop de actie betrekking heeft:

Pijler 1: aanbevelingen: 54, 55

7) Respect voor duurzaamheid en mensenrechten in het Vlaamse handelsbeleid

In het Vlaams Regeerakkoord, de Beleidsnota 2019-2024 Buitenlands Beleid en Ontwikkelingssamenwerking, en de Vlaamse Handels- en Investeringsstrategie bevestigt de Vlaamse Regering dat Vlaanderen het Gemeenschappelijk Handels- en Investeringsbeleid van de Europese Unie als een belangrijke hefboom voor economische groei en duurzame ontwikkeling beschouwt²³. Vrijhandelsakkoorden kunnen bijdragen tot de doelstelling van duurzame ontwikkeling. Vlaanderen erkent de positieve effecten van de opname van hoofdstukken over handel en duurzame ontwikkeling, inclusief een geëigend geschillenbeslechtsmechanisme, in de handelsakkoorden. In debatten omtrent het streven naar duurzame ontwikkeling via het handelsbeleid moet echter eveneens de

²³ [Beleidsnota 2019-2024 Buitenlands Beleid en Ontwikkelingssamenwerking](#), 8/11/2019, p27 en de [Vlaamse Handels-en Investeringsstrategie](#), 25/11/2016.

positieve impact van handel an sich erkend worden. Om dit positief effect te garanderen, moet vermeden worden om de handelsagenda te overladen met elementen die de aandacht wegnemen van handel in strikte zin.

Naast de aparte bepalingen opgenomen in verband met milieu, arbeid en transparantie, is Vlaanderen bereid mee te denken over manieren om maatschappelijk verantwoord ondernemen te stimuleren via handelsakkoorden. Daarnaast zullen we bij bestaande handelsakkoorden de correcte uitvoering van de afspraken over duurzaamheid en mensenrechten nauw blijven opvolgen en aankaarten waar opportuun. We zijn in die context voorstander om een geëigend geschillenbeslechtsmechanisme op te nemen voor het geval onze handelspartners in gebreke blijven op dit vlak.

Vlaanderen gaf dit ook reeds aan in haar bijdrage aan Trade Policy Review en is bereid, op basis van het bestaande beleidskader, constructief deel te nemen aan daaruit voortvloeiende gedachteswisselingen zoals de aangekondigde evaluatie van het 15-puntenactieplan inzake handel en duurzame ontwikkeling.

Vlaanderen ondersteunt met het IAO-trustfonds het project “Trade and Decent Work”²⁴. De doelstelling van het project is om bij te dragen aan duurzame ontwikkeling door inclusievere handel die ten goede komt aan een breder scala van werknemers en ondernemingen. Het maakt deel uit van een groter onderzoeksprogramma waaraan ook de Europese Commissie deelneemt.

Overzicht van de acties rond handelsbeleid:

25. Vlaanderen (via DKBUZA) zal blijven ijveren voor mechanismen voor monitoring en handhaving voor bepalingen inzake duurzaamheid en mensenrechten in het kader van nieuwe handelsakkoorden een meedenken over manieren om maatschappelijk verantwoord ondernemen te stimuleren via handelsakkoorden.

26. Vlaanderen (via DKBUZA) zal er mee over waken dat in uitvoering van lopende handelsakkoorden en in lopende handelsakkoorden de hoofdstukken over duurzaamheid en mensenrechten gerespecteerd worden.

Aanbevelingen waarop de actie betrekking heeft:

Pijler 1: aanbevelingen: 31, 32, 33

²⁴ IAO-[project](#) inclusieve handel en IAO-[project](#) waardig werk.